

Sygn. akt I C 395/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2013r.

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący : S.S.O. Grażyna Lipianin

Protokolant : protokolant sądowy Olga Kuna-Kowalczyk

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2013r. na rozprawie

sprawy z powództwa

Z. S.

przeciwko

Stowarzyszeniu (...) z siedzibą w L.

o ustalenie

I. ustala istnienie stosunku członkostwa Z. S. w Stowarzyszeniu (...) z siedzibą w L. wpisanym do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji i publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...);

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanego Stowarzyszenia (...) z siedzibą w L. na rzecz powoda Z. S. kwotę 797zł (siedemset dziewięćdziesiąt siedem złotych) kosztów procesu.

Sygn. akt I C 395/11

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym 13 maja 2011r. Z. S. wystąpił o ustalenie, że uchwała zarządu Stowarzyszenia (...) w L. z 28 września 2010r. jest bezskuteczna, a Z. S. zachował ciągłość członkostwa w Stowarzyszeniu wpisanym do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...). Wnosił również o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu (pозew z uzasadnieniem k.2-7 oraz oświadczenie na rozprawie k. 27v).

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanego wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu (odpowiedź na pozew z uzasadnieniem k.126-133).

Na rozprawie strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Stowarzyszenie (...) w L. wpisane zostało do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...) 16 września 2002r. Reprezentowane jest przez zarząd. Do skuteczności oświadczeń woli wymagane jest złożenie oświadczeń przez co najmniej dwóch członków zarządu, w tym prezesa lub wiceprezesa (odpis aktualny z KRS k. 23-26).

§ 14 statutu stanowi, że członek zwyczajny Stowarzyszenia zobowiązany jest do regularnego opłacania składek i innych świadczeń obowiązujących w stowarzyszeniu.

Stosownie do § 23 statutu zarząd kieruje bieżącą działalnością Stowarzyszenia w okresach między walnymi zebraniem członków, a w szczególności:

b) wykonuje uchwały walnego zebrania członków Stowarzyszenia,

f) przyjmuje i wykreśla z listy członków Stowarzyszenia (statut k. 50).

Statut Stowarzyszenia w § 16 ust. 1 lit c) stanowi, że członkostwo w Stowarzyszeniu ustaje na skutek skreślenia mocą uchwały zarządu z listy członków z powodu zalegania (w okresie sześciu miesięcy) z opłatą składek członkowskich lub innych świadczeń.

Zgodnie z ust. 2 § 16 statutu w przypadku określonym w punkcie c) zarząd zobowiązany jest zawiadomić członka o skreśleniu, podając jego przyczynę oraz wskazując władzę uprawnioną do rozpatrzenia odwołania. Uchwały w tych sprawach mogą być zaskarżone w terminie 14 dni od daty ich doręczenia do walnego zebrania członków z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Stosownie do ustępu 3 § 16 ponowne przyjęcie do Stowarzyszenia osób, które utraciły członkostwo na podstawie punktu c), następuje po zaopiniowaniu wniosku przez zarząd (statut k. 48).

Walne zebranie członków jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. Do wyłącznych kompetencji walnego należy m.in.:

1) określenie wysokości i trybu płacenia składek członkowskich,

2) rozpatrywanie i rozstrzyganie spraw wniesionych pod obrady walnego zebrania członków, nie zastrzeżonych do kompetencji innych organów Stowarzyszenia (statut k. 49).

Członkowie Stowarzyszenia 25 października 2002r. na podstawie § 20 ust. 2 lit. f statutu pojęli uchwałę określającą wysokość składki. Zgodnie z § 2 uchwały składki płatne są kwartalnie, w wysokości 1/4 wysokości składki, w terminie do dnia 10-go miesiąca rozpoczynającego dany kwartał przelewem na konto Stowarzyszenia lub do kasy Stowarzyszenia. Wysokość składki w skali roku wynosi:

1. dla członków zwyczajnych 100zł,

2. dla członków wspierających od 500zł

(odpis uchwały, lista obecności, porządek obrad walnego zgromadzenia, protokół walnego zebrania, protokół z prac komisji uchwał i wniosków k. 146 i 268, zeznania J. S. (1) k. 177-178v, zeznania M. Z. (1) k. 276-277, T. R. k. 277).

Odnosnie składek członkowskich 25 października 2002r. głosowano 2 projekty uchwał. Wymaganą większość uzyskał projekt, gdzie stawkę dla członków wspierających ustalono bez górnej granicy (protokół z walnego k. 146, zeznanie J. S. k. 177-178v i M. Z. (1) k.276-277).

Powód został przyjęty do Stowarzyszenia jako członek w 2003r. po złożeniu deklaracji. Był zobowiązany do uiszczania składki członkowskiej (bezsporne). Przystępując do Stowarzyszenia powód oświadczył w deklaracji członkowskiej, że zapoznał się „z prawami i obowiązkami członka zwyczajnego” (deklaracja członkowska k. 115).

Składka zwykle zbierana była w czasie walnych zebrań i na spotkaniach kupieckich. Zajmowała się tym członek zarządu A. K. (zeznania powoda k. 177-179 i 275-275v).

Powód był członkiem organu statutowego Stowarzyszenia komisji rewizyjnej (bezsporne). Miał odmienne od zarządu stanowisko w sprawie współpracy z firmą (...) (zeznania powoda k. 177-179 i 275-275v).

W 2010r. powód nie uiszczył części składki w terminie. We wrześniu 2010r. zalegał ponad 6 miesięcy z zapłatą kwoty 25 zł za I kwartał 2010r., stanowiącej ¼ część składki za rok 2010. W dacie wykluczenia zalegał z zapłatą kwoty 75 zł za trzy pierwsze kwartały 2010r.

Statut nie wprowadził obowiązku zawiadamiania członka o zwłoce w opłaceniu składki i wezwania do zapłaty. Nie wprowadzono też w statucie obowiązku wysłuchania członka przed jego skreśleniem z listy członków.

Uchwałą z 28 września 2010r. w przedmiocie skreślenia powoda zarząd podjął z powołaniem się na § 16 ust. 1 pkt c statutu Stowarzyszenia, zgodnie z którym: „Członkostwo w Stowarzyszeniu ustaje na skutek skreślenia mocą uchwały zarządu z listy członków z powodu zalegania (w okresie sześciu miesięcy) z opłatą składek członkowskich lub innych świadczeń”.

Oprócz powoda ze Stowarzyszenia z tych samych przyczyn skreślono jeszcze jednego członka A. Z. - członka sądu koleżeńkiego (bezsporne).

28 września 2010r. zarząd podjął również uchwałę nr 2 w sprawie poprawy ściągalności składek członkowskich, która stanowiła, że w stosunku do pozostałych członków zalegających z zapłatą składek należy wysłać w terminie 7 dni wezwanie do zapłaty pod rygorem skreślenia z listy członków w terminie do 30 października 2010r. (odpis uchwały k. 101-102).

Pismem z 28 września 2010r., podpisanym przez prezesa zarządu Stowarzyszenia (...) w L. M. Z. (1), Z. S. został powiadomiony, że zarząd podjął uchwałę o skreśleniu go z listy członków Stowarzyszenia. W uzasadnieniu podano, że zalega w zapłacie składek członkowskich za okres od stycznia do sierpnia 2010r., co jest sprzeczne z § 14 pkt 3 w związku z § 16 pkt 1 c statutu. Pouczono, że od uchwały przysługuje odwołanie do walnego zebrania członków oraz istnieje prawo do ponownego przyjęcia po zaopiniowaniu wniosku przez zarząd (pismo k. 8).

Powód pismo otrzymał 30 września 2010r. (zeznania powoda k. 27v-28). W tym samym dniu przelewem internetowym przekazał 2 wpłaty po 100zł z oznaczeniem, że jest to składka, na konta Stowarzyszenia. Wpłacił składkę na konto statutowe i na konto działalności gospodarczej. Jak twierdził nie wiedział, na które konto ma dokonać wpłaty, bo wcześniej uiszczał składkę osobie upoważnionej. Obie wpłaty zostały zwrócone powodowi, jedna już 30 września 2010r., a druga 1 października 2010r. (zapisy na koncie k. 9 i 61).

Przed skreśleniem z listy członków powód nie był wzywany do opłacenia składki (bezsporne).

Składki za poprzednie lata powód uiszczał jednorazowo w kwocie 100zł odpowiednio:

- 1) za 2004r. 27 stycznia 2004r. (zapisy na koncie k. 67),
- 2) za 2005r. 8 czerwca 2005r. (zapisy na koncie k. 66),
- 3) za 2006r. 1 lutego 2006r. (zapisy na koncie k. 65),
- 4) za 2007r. 26 września 2006r. (zapisy na koncie k. 64),
- 5) za 2008r. 30 czerwca 2008r. (zapisy na koncie k. 63),
- 6) za 2009r. 3 marca 2009r. (zapisy na koncie k. 62).

Inni członkowie Stowarzyszenia również uiszczali składki członkowskie w różnych terminach, w tym w dużej części w czwartym kwartale roku (zapisy na koncie k. 68-93). Składka za dany rok była też opłacana kwartalnie i co pół roku (odpowiednio 25 zł i 50zł).

Członkowie zarządu nie uiszczali składki w terminie. M. Z. (1) składkę za rok 2010 w kwocie 100zł zapłaciła 24 sierpnia 2010r., K. P. 23 września 2010r., K. B. (skarbnik) 27 września 2010r., I. L. 23 września 2010r., E. T. 27 września 2010r.

W 2010r. już po dacie skreślenia powoda wielu członków Stowarzyszenia dokonało wpłaty składki za rok 2010 w okresie od października do końca grudnia. W październiku 2010r. składkę 100zł za cały rok uiszcilo 85osób, w listopadzie 36 osób i w grudniu 4 osoby, łącznie 125 członków Stowarzyszenia. Niektóre osoby uiszczaly również zaległą składkę za 2009r. (zapisy na koncie 94-100).

W dniu 4 października 2010r. powód złożył skargę na decyzję zarządu do sądu koleżeńskiego Stowarzyszenia (skarga k. 10). Sąd koleżeński sprawę rozpatrzył 4 listopada 2010r. Uznano, że uchwała jest zgodna ze statutem, ale oceniając aspekt moralny powinna być poprzedzona upomnieniem pisemnym bądź mailowym, zwłaszcza, że „w tym samym czasie wielu członków Stowarzyszenia zalegało z opłatą składek członkowskich i nie zostało wykluczonych”. Dodatkowo uznano, że wprawdzie uchwała określająca formę płatności składek członkowskich jest dostępna w biurze Stowarzyszenia, ale w praktyce nie wszyscy członkowie o niej wiedzą (protokół z posiedzenia sądu koleżeńskiego k. 209-21, stanowisko sądu koleżeńskiego k. 11).

Powód zwrócił się również do komisji rewizyjnej Stowarzyszenia. Posiedzenie komisji odbyło się 4 października 2010r. Komisja przyczyny wykreślenia powoda wskazane przez zarząd określiła jako niewiarygodne i wniosowała, by zarząd wycofał uchwałę o skreśleniu członków Stowarzyszenia Z. S.i A. Z., wyciągnął wnioski organizacyjne i premiowe wobec skarbnika za brak prawidłowego nadzoru nad opłacaniem składek członkowskich. Zalecono zarządowi opracowanie regulaminu opłacania składek, a wnioski statutowe wobec zalegających w opłacie składek zarząd powinien podejmować po uprzednim zawiadomieniu o zaleganiu (protokół z posiedzenia komisji rewizyjnej k. 212-214).

Zarząd podtrzymał uchwałę dotyczącą skreślenia z listy członków Stowarzyszenia Z. S.i A. Z. 27 października 2010r. W uzasadnieniu podano, że zarząd działa w interesie stowarzyszenia. Przeanalizował całokształt współpracy z w/w członkami:

1. kwestionowanie uchwał walnego zebrania,
2. podważanie zasadności wszelkich działań zarządu,
3. organizacja spotkań kupieckich o destrukcyjnym charakterze,
4. niski poziom realizacji umowy o współpracy z siecią,
5. kwestionowanie kompetencji pracowników biura.

Powołano się na zasady wynikające z § 14 pkt 1-4 statutu. Przeanalizowano spływ składek członkowskich, wskazano na zaniedbania w tym zakresie (protokół z posiedzenia zarządu k. 55-60).

Uchwałą zarządu dotyczącą skreślenia powoda i A. Z. komisja rewizyjna zajmowała się ponownie na posiedzeniu 3 listopada 2010r. Zarząd podtrzymał wówczas swoją uchwałę zarzucając, że skreśleni członkowie podważają zasadność działań zarządu, organizują spotkania kupieckie o destrukcyjnym charakterze, mają niski poziom realizacji umowy o współpracy z siecią, kwestionują kompetencje pracowników biura (protokół k. 215-217).

Powód złożył odwołanie do walnego zebrania członków. Walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze odbyło się 16 czerwca 2011r. Nie udzielono powodowi głosu. Przedstawiono stanowisko komisji rewizyjnej i sądu koleżeńskiego. J. S. (2) członek komisji rewizyjnej poinformował, że na dzień 24 września 2010r. składek członkowskich nie opłaciło

9 członków organów statutowych i około 100 członków Stowarzyszenia. Podniósł, że w poprzednich latach nie stosowano sankcji skreślenia członka z powodu zalegania z płatnością składki. Walne większością głosów 56, przy 18 przeciw i 18 wstrzymujących się podjęło uchwałę o wystąpieniu na zasadzie § 20 ust. 2 pkt h statutu z wnioskiem do zarządu o ponowne rozpatrzenie sprawy skreślenia z listy członków Z. S. i A. Z.. Nie odbyło się głosowanie w sprawie decyzji zarządu o skreśleniu powoda (protokół z obrad walnego k. 127-138 i 132 oraz 192-204, zeznania powoda k. 275-275v).

Zarząd dotychczas nie uchylił swej decyzji o skreśleniu powoda z listy członków Stowarzyszenia (bezsporne).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane wyżej dowody.

Sąd uznał za wiarygodne dowody z dokumentów.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków K. U. (zeznanie k. 239-239v), R. W. (zeznanie k. 239v-240) i J. S. (1) (zeznanie k. 177-179). Zeznaniom Z. B. dał wiarę w części w jakiej na ich podstawie ustalił stan faktyczny (zeznanie k. 273v-274).

Zeznania powoda i członków zarządu Stowarzyszenia Sąd obdarzył wiarą w zakresie w jakim poczynił na ich podstawie ustalenia faktyczne i w jakim były zgodne z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie w postaci dokumentów i zeznań świadków (zeznania Z. S. k. 27v-28 i 275—276, M. Z. (1) k. 276-277 i T. R. k. 277).

Sąd oddalił wniosek o przesłuchanie T. R. jako świadka, ponieważ jest on członkiem zarządu i winien być przesłuchany za stroną pozwaną – art. 259 pkt 3) kpc (postanowienie k. 179v)

Zeznania świadka J. M. niewiele wniosły do sprawy. Świadek nie był i nie jest członkiem Stowarzyszenia, uczestniczył w walnym zebraniu członków Stowarzyszenia 25 października 2002r., ale okoliczności dokładnie nie pamiętał (zeznanie k. 238-239).

Powód nie kwestionował podjęcia uchwały z 25 października 2002r., ale jedynie jej treść, ponieważ pozwany nie przedstawił oryginału uchwały. Stowarzyszenie przedstawiło dokumenty z walnego. Wynika z nich, że uchwały nie były podpisane, a stanowiły załączniki do protokołu. Uchwałę o zasadach opłacania składki podpisała M. Z. (1) (dokumenty k. 146, zeznania M. Z. k. 274v). Z treści protokołu jednoznacznie wynika jakie uchwały zostały podjęte. Wątpliwości co do ich podjęcia i ich treści nie mieli członkowie Stowarzyszenia uczestniczący w walnym.

Tryb uiszczania składki nie budzi wątpliwości wobec zeznań świadków i członków zarządu, którzy uczestniczyli podejmowaniu kwestionowanej uchwały. Odrębną kwestią jest czy treść uchwały była znana wszystkim członkom Stowarzyszenia, chociaż niewątpliwie mogli się z nią zapoznać w odpisie w biurze Stowarzyszenia, gdyby gotowość taką zgłosili.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

W myśl art. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (t.j. z 2001 Nr 79, poz. 855 z późn.zm.) stowarzyszenie jest podmiotem działającym samodzielnie i samorządnie, skupiającym osoby, które przystąpiły do niego dobrowolnie. Podstawowym aktem prawnym oprócz ustawy, określającym zasady funkcjonowania stowarzyszenia, jest jego statut.

Należy uznać, że stosunek członkostwa w stowarzyszeniu jest stosunkiem cywilnoprawnym – umową.

Bezpodstawność wykluczenia będzie zachodziła wówczas, gdy jest ono niezgodne prawem, statutem lub zasadami współżycia społecznego.

Nie sposób przyjąć by organy statutowe stowarzyszenia, podejmując decyzję o wykluczeniu członka, mogły działać na podstawie swobodnego uznania, ponieważ taka wykładnia byłaby sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Ustawodawca nie wprowadził żadnej regulacji określającej rodzaj roszczenia przysługującego członkowi stowarzyszenia, tryb i przesłanki jego dochodzenia.

Za dopuszczalne należy uznać powództwo o ustalenie istnienia stosunku prawnego członkostwa na podstawie art. 189 kpc., który pomimo usytuowania wśród przepisów proceduralnych, ma charakter materialnoprawny.

W przypadku naruszenia postanowień statutu (umowy) można żądać ustalenia istnienia stosunku członkostwa, względnie bezskuteczności uchwały pozbawiającej członkostwa.

W razie sprzeczności uchwały władz stowarzyszenia z zasadami współżycia społecznego można również żądać stwierdzenia nieważności uchwały na podstawie art. 58 § 2 kc.

Skreślonemu członkowi nie przysługuje natomiast roszczenie o uchylenie uchwały w przedmiocie skreślenia wobec braku podstawy w przepisach prawa materialnego.

Uchwała zarządu o skreśleniu powoda nie jest sprzeczna z ustawą, zatem nie jest dotknięta nieważnością *ex tunc* (czyli od daty podjęcia).

Statut stowarzyszenia jest dokumentem prywatnym (art. 245 kpc). Powód kwestionował istnienie uchwały określającej zasady uiszczania składek na podstawie art. 129 kpc. W ocenie Sądu pozwany udowodnił, że uchwała taka, ustalająca zasady opłacania składek, została podjęta i przedstawione dokumenty są wystarczające (dokumenty k. 146).

Decyzja zarządu narusza postanowienia statutu, który stanowi specjalną umowę pomiędzy członkami stowarzyszenia. Powód zobowiązany był do uiszczania składki i mógł to czynić w ratach kwartalnych. W dacie skreślenia nie zalegał z płatnością składki, a jedynie (ponad 6 miesięcy) jej ¼ części składki za rok 2010. Statut nie daje podstawy do skreślenia z tytułu zalegania z płatnością części składki, zatem w ocenie Sądu, skreślenie powoda narusza postanowienia statutu.

Pozwany zarzuca, że powód, będący przedsiębiorcą, jako członek Stowarzyszenia i dodatkowo członek władz – komisji rewizyjnej - nie wykazał się należyłą starannością przestrzeganiu postanowień dotyczących regulowania składki (art. 355 § 2 kc).

Oczywiście powód, jako członek Stowarzyszenia, był zobowiązany zapoznać się ze statutem i zasadami płatności składki. Jednak winien być traktowany na zasadzie równości z pozostałymi członkami Stowarzyszenia.

Pozwany przywołał komentarz do ustawy o stowarzyszeniach pod redakcją P. S. podnosząc, że stowarzyszenie nie może być zmuszane do tolerowania w swym gronie osób, których pozostawanie w nim jest niepożądane. Przesłanki usunięcia określone są na ogół w statucie.

Niewątpliwie, jeżeli grupa nie widzi możliwości dalszej współpracy z członkiem, ma prawo wykluczyć go ze swego grona. Tu nie było decyzji grupy, tylko decyzja zarządu. Jeśli były inne przyczyny skreślenia powoda, to winny być wskazane w uchwale, tak by ten mógł podjąć obronę.

Nie było żadnych przeszkód do ponaglenia powoda do uiszczenia składki zwłaszcza, że w poprzednich latach opłacał składkę, jedynie w jednym roku z opóźnieniem. Zasadzie równości członków stoi również skreślenie tylko dwu osób nawet, jeżeli były członkami organów statutowych stowarzyszenia. Sami członkowie zarządu podejmujący decyzję o skreśleniu uiszczali składkę bezpośrednio przed posiedzeniem zarządu.

Decyzja zarządu narusza również zasady współżycia społecznego, jest krzywdząca dla powoda. Organy statutowe winny postępować wobec członków w transparentny sposób, jednolicie ich traktując. Niewątpliwie członek stowarzyszenia ma obowiązek przestrzegania postanowień statutu i opłacać składkę. Jednakże w stowarzyszeniu wszyscy członkowie winni być traktowani na zasadzie równości praw i obowiązków.

Z analizy płatności składek nie wynika, by powód unikał ich płatności. Z kolei brak w statucie zobowiązania zarządu do wezwania do uiszczenia składki i wysłuchania członka zalegającego z płatnością nie oznacza, że zarząd nie mógł takich czynności podjąć. Nadto statut musi precyzyjnie wymieniać przyczynę skreślenia, a dobre obyczaje nakazują by członek był wysłuchany, zatem by miał prawo do obrony.

W tej konkretnie sprawie walne zebranie nawet nie rozpatrzyło odwołania powoda, pozbawiło go możliwości wysłuchania i odesłało sprawę ponownie do zarządu, mimo postanowień statutu.

Zgodnie z art. 189 kpc powód może się domagać ustalenia w przypadku wykazania interesu prawnego. Uchwała w przedmiocie skreślenia powoda pozbawia go członkostwa w stowarzyszeniu, wprost oddziałuje na jego prawa. Zatem ma on niewątpliwie interes prawny w ustaleniu. Powód nie ma możliwości dochodzenia swoich praw w inny sposób.

Zważywszy powyższe zasadne było wniesienia powództwa do sądu i ustalenie istnienia stosunku członkostwa powoda w pozwanym Stowarzyszeniu.

Takie rozstrzygnięcie należycie zabezpiecza prawa powoda w Stowarzyszeniu. Brak jest interesu prawnego w dodatkowym orzekaniu na podstawie art. 189 kpc, że uchwała o skreśleniu z listy członków jest bezskuteczna i w tej części powództwo zostało oddalone.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu uzasadnia treść art. 100 zd. 2 k.p.c.

Powód w istocie wygrał sprawę. Uiszczył opłatę sądową od pozwu w kwocie 600zł. Poniósł koszty zastępstwa procesowego w kwocie 180 zł (§ 10 ust. 1 pkt 1) w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 490) plus opłata od pełnomocnictwa 17zł. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda całość poniesionych kosztów w kwocie 797zł.

Mając powyższe na uwadze oraz na mocy powołanych przepisów Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.